

R. Abma

Publicaties tellen

In reactie op... Trudy Dehue: 'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands'

***De Academische Boekengids* 25, februari 2001, pp. 15.**

Uit het artikel van Trudy Dehue in *De Academische Boekengids* van oktober 2000 blijkt dat het gebruik van bibliometrische procedures aanleiding kan geven tot onrechtvaardige en onjuiste beoordelingen van het werk in een bepaald vakgebied. Het is echter niet de bibliometrie die dit teweegbrengt, het is een gevolg van 'politieke' keuzes van de opdrachtgever en de onderzoekers.

Een algemene vooronderstelling van de bibliometrie is dat de kwaliteit van het werk *onder andere* kan worden bepaald door het meten van 'impact' aan de hand van het aantal 'citaties' dat publicaties genereren. Een ruwere maat is het tellen van de publicaties zelf, eventueel iets verfijnd door de status van het publicatiemedium mee te wegen: tijdschriften die veel verwijzingen opleveren staan hoger op de ladder.

Blijkens onderzoek gerapporteerd in het *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie* (NTvP, 1998) gaan de publicatietellers ten onrechte van de veronderstelling uit dat de hoeveelheid 'output' een voorafschaduwende vormt van de grootte van de 'impact'. Dit nu blijkt niet waar te zijn. Simpel gezegd: de internationaal meest publicerende psychologen zijn niet de meest geciteerde en omgekeerd.

Een tweede euvel van de door Dehue besproken visie is de adoptie van een publicatienorm die gebaseerd is op de stelling: 'Wie iets van belang te zeggen heeft, doet dat in een internationaal tijdschrift.' Deze vooronderstelling is in strijd met een belangrijk uitgangspunt van de citatieanalyse, namelijk dat in het onderzoek rekening gehouden moet worden met de publiceer- en citeergewoonten uit het vakgebied. Want: '(...) wordt niet genormeerd op vakgebiedkarakteristieken, dan is citatieanalyse onbruikbaar', schrijft Van Raan (1998, 237). Bij disciplines die hun wetenschappelijke productie hoofdzakelijk via boeken of niet-Engelstalige tijdschriften over het voetlicht brengen, moet dus op een andere manier worden gewogen en geteld.

In de praktijk gebeurt dit echter niet of nauwelijks. Dat heeft twee oorzaken. De eerste is dat het bibliometrisch werk aanzienlijk wordt vergemakkelijkt als men gebruik kan maken van de gegevensbestanden van het Amerikaanse *Institute for Scientific Information* (ISI). Het door het ISI geleverde materiaal maakt het mogelijk de 'impact' van Nederlandse onderzoeksgroepen in het internationale forum te meten, met de restrictie dat deze metingen alleen betrekking kunnen hebben op materiaal dat gepubliceerd is in Engelstalige tijdschriften.

Daarmee zijn we bij de tweede oorzaak, namelijk de opvatting dat onderzoek alleen van betekenis is als het bijdraagt aan de wereldwijde cumulatie van kennis, waarbij kennis wordt opgevat als het opsporen en toetsen van algemene wetmatigheden. Deze opvatting mag voor de natuurwetenschappen en sommige delen van de sociale wetenschappen (bijvoorbeeld de psychonomie) verdedigbaar zijn, bij onderzoek met een idiografisch karakter is zij discutabel. Het gebruiken van uitsluitend de ISI-gegevens als basis voor een beoordeling benadeelt groepen die zich niet conformeren aan de 'natuurwetenschappelijke' norm.

Veel onderzoek in de Nederlandse sociale wetenschappen is vooral relevant voor de Nederlandse situatie. Het wordt bij uitstek gepubliceerd in tijdschriften, die er blijkens het NTvP niet minder strenge beoordelingscriteria op nahouden dan hun internationale collega's. De publicatienormen en beoordelingspraktijken in de sociale wetenschappen houden kortom geen rekening met publicatiegewoontes buiten het natuurwetenschappelijke genre, en richten zich meer op publicaties tellen dan op invloed meten. Dit laatste heeft een paradoxaal gevolg, namelijk een neiging bij onderzoekers binnen de sociale wetenschappen om *zo veel mogelijk* te publiceren, en dan bij voorkeur 'internationaal'. Grotere aantallen publicaties leiden echter niet vanzelfsprekend tot een toename van wetenschappelijke kennis, zo concludeert het NTvP terecht. In dit licht gezien verdient het dan ook aanbeveling dat onderzoekers behalve een minimum aantal publicaties per jaar ook een maximum vaststellen...

'Alle boeken de wetenschap uit; om te beginnen die in het Nederlands', **Trudy Dehue**

Dr. R. Abma is universitair docent bij de capaciteitsgroep Communicatie, Zorg & Welzijn van de faculteit Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht en redactievoorzitter van *De Psycholoog*.

Besproken boeken:

Raan, A.F.J. van, 1998, 'Tellen en meten: publiceren is kennisverspreiding maar tegelijkertijd materiaal voor bibliometrie', *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 53, 235-238.
Publiceren in Nederland. Themanummer Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie, 53, 205-253.